

OPINIA
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 16 maja 2013 r.

**w przedmiocie senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach
mieszkaniowych**

Po zapoznaniu się z projektem ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, Krajowa Rada Sądownictwa opiniuje ten projekt negatywnie.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 27 lipca 2012 r. P 8/12 / OTK-A 2012 r., Nr 7, poz. 85 /, orzekł o niezgodności z Konstytucją art. 49¹ zdanie drugie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116, ze zm.), w brzmieniu obowiązującym od 31 lipca 2007 r. do 29 grudnia 2009 r., jak i w brzmieniu obowiązującym od 30 grudnia 2009 r. Regulacja ta stanowiła *lex specialis* w stosunku do ustawy z dnia 25 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r., Nr 10, poz. 594 t. j.). W związku z tym z chwilą utraty mocy obowiązującej zakwestionowanej przez Trybunał Konstytucyjny regulacji zastosowanie mają w sprawach określonych w art. 49¹ w/w ustawy przepisy ustawy o kosztach sądowych zawierające regulację ogólną. Ustawodawca proponuje przywrócenie regulacji szczególnej, w sytuacji gdy wskazane orzeczenie Trybunału nie wymaga wykonania przez uzupełnienie regulacji prawnej, a decyzja w tym względzie stanowi wyłączną kompetencję Parlamentu.

Parlament powinien jednak zdecydować jednoznacznie o zakresie zwolnienia od kosztów osób uprawnionych do wystąpienia z powództwem, gdyż przedstawiony projekt pozostawia w tym zakresie wątpliwości. Nie zawiera zwolnienia od opłat, a dotyczy innych kosztów. Proponowane rozwiązanie wydaje się nieadekwatne do zakładanego celu, regulacji, ponieważ przyznaje - co do zasady - ustawowe zwolnienie od ponoszenia wydatków przez wszystkich członków spółdzielni mieszkaniowych występujących z roszczeniem o ustanowienie odrębnej własności lokali, bez względu na ich sytuację majątkową oraz możliwość ponoszenia - związanych z realizacją tego roszczenia - kosztów sądowych. Wprawdzie projekt przewiduje możliwość obciążenia powoda kosztami procesu, to jednak wprowadza dodatkowe szczególne

kryterium ograniczające taką możliwość do „wypadków szczególnie uzasadnionych”. W praktyce przyjęte rozwiązanie będzie skutkowało tym, że w większości przypadków koszty procesu będą obciążały Skarb Państwa, nawet gdy po stronie powodowej będzie występowała osoba nie spełniająca kryterium do udzielenia jej jakiegokolwiek ulgi w ponoszeniu ciężarów finansowych. U podstaw uregulowań dotyczących pobierania odpłatności za czynności organów wymiaru sprawiedliwości leży założenie, że opłaty te ponosi podmiot, który wszczyna postępowanie przed tym organem.

Na nieracjonalność proponowanego rozwiązania zwrócił także uwagę Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyżej wymienionego wyroku w którym stwierdził że nieracjonalnym jest przyjęcie fikcji prawnej zakładającej, że każda osoba ubiegająca się o wyodrębnienie lokalu spółdzielczego jest osobą „ubogą” i nie może ponosić „bez uszczerbku utrzymania dla siebie i rodziny” kosztów postępowania. W ocenie Trybunał Konstytucyjnego założeniu takiemu przeczy chociażby to, że z przekształceniem wiąże się nierozzerwalnie obowiązek ponoszenia pewnych kosztów i opłat (m.in. spłata ewentualnego zadłużenia z tytułu świadczeń wynikających z umowy najmu lokalu, wpłata wkładu budowlanego, jeżeli spółdzielnia nabyła budynek odpłatnie, koszty notarialne i wieczystoksięgowe), które obciążają zainteresowanego.

Zdaniem Krajowej Rady Sądownictwa obecnie funkcjonująca instytucja zwolnienia od kosztów sądowych w sposób wystarczający zapewnia prawo do sądu dla osób, które nie są w stanie ponieść kosztów procesu bez uszczerbku utrzymania dla siebie i rodziny. Z drugiej strony obowiązujące obecnie przepisy chronią budżet państwa przed nieuzasadnionym wydatkowaniem środków publicznych oraz ograniczają liczbę powództw uznawanych za oczywiście bezzasadne. Takiej gwarancji nie zapewni rozwiązanie przedstawione przez Projektodawcę chociażby dlatego, że pojęcia „wypadki szczególnie uzasadnione” nie można utożsamiać z każdym przypadkiem oczywistej bezzasadności powództwa. Zatem nie sposób wykluczyć sytuacji, w której pomimo oczywistej bezzasadności powództwa Skarb Państwa będzie obciążony ciężarem ponoszenia kosztów, także w sytuacji gdy strona może ponieść koszty procesu.

Ponadto sam Projektodawca w uzasadnieniu do projektu ustawy (odnosząc się do sytuacji podmiotów, które wytoczyły powództwo po uchyleniu art. 49¹ zdanie drugie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych a przed wejściem w życie projektowanej nowelizacji)

wskazuje, że obowiązująca obecnie instytucja zwolnienia od kosztów sądowych na mocy orzeczenia sądowego w wystarczającym stopniu zapewnia prawo do sądu wszystkim tym osobom, których nie stać na uiszczenie opłat sądowych.

Wprowadzenie ustawowego i powszechnego zwolnienia od kosztów procesu dla osób występujących przeciwko spółdzielni mieszkaniowej z roszczeniem o ustanowienie odrębnej własności lokali (roszczenie stricte majątkowe) i to niezależnie od statusu majątkowego takiej osoby oraz bez względu na zasadność roszczenia nasuwa wątpliwości co do zgodności przyjętego rozwiązania z wyrażoną w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP zasadą równości wszystkich wobec prawa. Rozwiązania takie nie funkcjonują np. w sprawach z powództwa osoby fizycznej przeciwko deweloperowi o przeniesienie prawa własności lokalu, pomimo że w obu przypadkach mamy do czynienia z podmiotem silniejszym po stronie pozwanej a sytuacja powodów różni się w zasadzie tylko przynależnością do spółdzielni mieszkaniowej.

Ponadto projekt wprowadza rozwiązanie nakładające na Skarb Państwa obowiązek zwrotu kosztów procesu nie obciążających powoda, a więc zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, co stanowi novum ustawowe i nie znajduje uzasadnienia. Wystarczające wydaje się ewentualne ustalenie odrębnej stawki w rozporządzeniach Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie, oraz radców prawnych i ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.